

**Zavinenie pri rozvode
v historickom kontexte právnej úpravy rozvodov na Slovensku
*Fault in Divorce
in the Historical Context of Divorce Legislation in Slovakia***

**JUDr. Katarína Drobná
Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva
Ústav súkromného práva**

Anotácia

Manželstvo ako zväzok muža a ženy je životným spoločenstvom dvoch osôb rôzneho pohlavia a možno ho definovať aj ako jediný právom dovolený zväzok, ktorý vzniká a zaniká zákonom stanoveným spôsobom. Významným rokom pre vývoj manželského práva na Slovensku bol rok 1894, kedy začal platiť na území Slovenska zákonný článok XXXI. o manželskom práve. Zánik manželstva predstavoval zánik existencie manželského zväzku v dvoch rovinách a to faktický, ktorý sa prejavoval odlukou/separáciou od stola lôže a právny zánik manželstva v podobe rozluky. Na Slovensku existovali dôvody, pre ktoré umožňovali prípustnosť rozvodu/rozluky. Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov priniesol do nášho právneho poriadku v problematike rodinného práva výrazné zmeny. Potrebu novej právnej úpravy si vyžiadala spoločenský vývoj.

Annotation

Being a union of a man and a woman, marriage is a lifelong union of two persons of different sex which can also be defined as the only union permitted by law which is concluded and dissolved in the manner prescribed by law. A significant year for the development of matrimonial law in Slovakia was 1894, when Article XXXI on matrimonial law came into force in the territory of Slovakia. The dissolution of marriage represented the cessation of the existence of the conjugal union at two levels, namely the factual dissolution, represented by a separation from bed and board, and the legal dissolution of the marriage in form of a legal separation. In Slovakia, there had already been grounds for admissibility of divorce/separation. However, Act No. 36/2005 Coll. on Family, as amended, has brought significant changes to the Slovak legislation in the field of family law. The new legislation has also been necessitated by social developments.

Klíčové slová

Rodinné právo, rozvod, manželské právo, zavinenie

Key words

Family law, Divorce, Matrimonial law, Fault

Úvod

Manželstvo ako osobný zväzok dvoch osôb opačného pohlavia tvorilo od nepamäti základný stavebný prvok každej spoločnosti. Na jeho dôležitosť poukazuje okrem iného aj prejavovaný záujem cirkvi a štátu regulovať jeho zákonitosť. Osobné vzťahy medzi manželmi ostávali veľmi dlho upravené kanonickým právom.

V politických kruhoch dlhodobo zaznievajú požiadavky na zmenu súčasnej rodinnoprávnej úpravy a to najmä v súvislosti s umožnením konsenzuálnych rozvodov, nadväzujúc na to, akými historickoprávnymi zmenami prešlo chápanie manželstva a jeho právna úprava na našom území.

Článok je zameraný na predstavenie historických milníkov v kontexte rozvodových dôvodov na území Slovenska, nakoľko ich poznanie považujem za potrebné pri objektívnom zhodnotení prípadnej de lege ferenda zmeny rozvodovej právnej úpravy Slovenskej republiky, ktorú možno v súčasnosti označiť za konzervatívnu.

Od roku 1894 začal platiť na území Slovenska zákonný článok XXXI. o manželskom práve (ďalej ako „Manželský zákon“ alebo „MZ“), ktorý predstavoval zásadnú zmenu v rodinnoprávnej oblasti, nakoľko priniesol kompletnú rekonštrukciu zaužívaného prístupu k manželským veciam a novú modernú perspektívu, doposiaľ nevídanú vo viacerých európskych krajinách. Zákonodarca vedel, že zjednotenie a zjednodušenie aplikácie práva nastane až jeho unifikáciou a inšpiráciu hľadal v iných európskych kódexoch.^[1]

Manželský zákon priniesol moderný pohľad do úpravy k manželským veciam. Manželstvo sa viac nechápalo ako nerozlučiteľný inštitút pod hrozbou exkomunikácie – tzv. *matrimonium perpetuum*.^[2]

V právnej terminológii sa zaužívalo použitie termínu „civilné manželstvo“, na zvýraznenie skutočnosti, že manželstvo už viac nie je považované za náboženský inštitút.

Uzákonenie možnosti rozvodu manželstva bolo obhájené viacerými argumentmi, ktoré sa týkali rodiny ako takej. Udržiavanie manželstva, v ktorom sa objavili neprekonateľné problémy, bolo v rozpore s jeho cieľmi a bolo dokonca nebezpečné pre „nevinnú stranu“. Ďalší argument v prospech rozvodu manželstva sa týkal detí, na výchovu ktorých nepôsobí tak zle rozvod ani odluka, ako dôvody, ktoré ich zakladajú. Definitívny zánik manželstva mal byť však posledným riešením, nadväzujúcim na predchádzajúce pokusy o zachovanie manželstva, čo bolo napokon vyjadrené aj v § 39 MZ^[3], podľa ktorého sa manželstvo uzatváralo s vedomím, že ide o zväzok na celý život.

Zánik manželstva predstavoval zánik existencie manželského zväzku v dvoch rovinách a to faktický (nie právny zánik), ktorý sa prejavoval odlukou/separáciou od stola lôže a právny zánik manželstva v podobe rozluky.

I. Rozlukové dôvody uvedené v Manželskom zákone, z ktorých vyplývala vina jedného z manželov

Na Slovensku existovali dôvody, pre ktoré umožňovali prípustnosť rozvodu/rozluky (tzv. „rozlukové dôvody“) medzi ktoré patrilo: cudzoložstvo (§ 76 MZ), úmyselné opustenie manžela bez právnej príčiny (§ 77 MZ), úmyselné konanie proti životu a zdraviu manžela (§ 78 MZ), uloženie trestu odňatia slobody

minimálne na 5 rokov (§ 79 MZ), úmyselné a závažné konanie v rozpore s povinnosťami manžela, navádzanie dieťaťa z rodiny manžela na trestný čin (§ 80 MZ).^[4]

I.1. Rozvod podľa § 76 Manželského zákona – cudzoložstvo

Podľa § 76 Manželského zákona „*Žalobu na rozvod manželstva môže manžel podať z dôvodu, že sa druhý manžel dopustil cudzoložstva, smilstva proti prírode alebo bigamie.*“

Rozvod manželstva podľa § 76 MZ predstavoval samostatný rozvodový dôvod, len ak v tom čase spolu manželia žili (nie v čase kedy boli manželia odlúčení od stola a lôže), pričom konanie manžela muselo byť úmyselné.

Manžel vinný z nevery nemohol vstúpiť do manželstva s osobou, s ktorou sa podieľal na nevere (bol neverný).

Kedy sa konanie manžela považovalo za cudzoložstvo zákon ponechal na rozhodnutí súdu, súdna prax však vytvorila viaceré pravidlá, ktoré ustanovovali, kedy sa konanie neposudzovalo ako cudzoložstvo, napr. v prípadoch ak k cudzoložstvu došlo v čase odlúčenia manželov, ak nebolo jasné, kto bola tretia osoba, s ktorou manžel scudzoložil, či ak nebolo presvedčivé svedectvo o tom, že ide o pravidelné konanie.

Právna prax poskytla tiež nasledujúce spresnenie: „*Z chápania manželstva, jeho povahy a účelu vyplýva, že cudzoložstvo nemožno chápať v najužšom význame, ale v legálnom manželstve aj sľub k uzavretiu nového manželstva zo strany žijúceho jednotlivca naruša manželskú vernosť a odporuje dobrým mravom*“^[5]

I.2. Rozvod podľa § 78 Manželského zákona – úmyselné konanie proti životu alebo zdraviu manžela

Podľa § 78 Manželského zákona „*Žalobu na rozvod manželstva môže manžel podať z dôvodu, že sa druhý manžel pokúsil o jeho vraždu alebo ho úmyselne ťažko ohrozil spôsobom narušujúcim jeho telesnú integritu alebo zdravie.*“

Umožnenie rozvodu v tomto prípade bolo považované za záležitosť verejnej bezpečnosti.

Nebolo dôležitým, či išlo o konanie s vopred uváženou pohnútkou alebo nie, úmyselné konanie nemuselo spĺňať požiadavky trestného práva, napr. v zmysle pokusu o vraždu, ale stačilo, ak došlo k prejavaniu zlého úmyslu či nenávisti. Čo presne sa považovalo za konanie ohrozujúce zdravie manžela bolo ponechané na voľnej úvahe sudcov.^[6]

I.3. Rozvod podľa § 79 Manželského zákona – spáchanie trestného činu

V zmysle ustanovenia § 79 mohol žalobu na rozvod manželstva manžel podať z dôvodu, že druhý manžel bol po vstupe do manželstva odsúdený na trest smrti alebo na trest odňatia slobody v dĺžke aspoň 5 rokov.

Trestný čin bol odlukovým dôvodom len za predpokladu, že ohrozil druhého manžela (v prípade ťažšieho trestného činu). Žalobu na rozvod manželstva manžel nemohol podať, ak osoba spáchala

trestný čin pred vstupom do manželstva a osoba, s ktorou do manželstva vstúpil o tom pri vstupe do manželstva vedela.

I.4. Rozvod podľa § 80 Manželského zákona

Najviac manželstiev bolo podľa štatistických údajov rozvedených podľa § 80 Manželského zákona.

Žalobu na rozvod manželstva mohol manžel podať z dôvodu, že druhý manžel úmyselne a ťažkým spôsobom porušoval svoje manželské povinnosti (okrem prípadov podľa § 76 – § 78 MZ), nahovoril alebo sa pokúsil nahovoriť deti manžela alebo spoločné deti na spáchanie trestného činu alebo na nemravný život, zatvrdilo žil nemravným životom a po vstupe do manželstva bol odsúdený na trest odňatia slobody v dĺžke kratšej ako 5 rokov.

V týchto prípadoch bolo možné manželstvo rozviesť iba v prípade, ak sa sudca, po starostlivom posúdení osobností manželov a ich životných pomerov, presvedčil, že manželské spolužitie je v dôsledku niektorej spomenutej príčiny natoľko narušené, že sa ďalšie takéto spolužitie stalo pre žalobcu neznesiteľným.

V uvedenom prípade zohrávala kvantita dôkazných prostriedkov dôležitú úlohu a v prípade nedostatku dôkazov, ktoré by potvrdili, že činia manželstvo neznesiteľným, rozhodnutie ponechané na voľnej úvahe sudcov.

Najviac manželstiev bolo rozvedených podľa § 80, ktorý uvoľňoval hranice existujúceho princípu viny a ďalej uvedeného § 77 nahrádzajúceho rozvod dohodou.

I.5. Rozvod podľa § 77 Manželského zákona

Podľa § 77 MZ žalobu na rozvod manželstva mohol manžel podať z dôvodu takého úmyselného opustenia druhým manželom ak bol manžel, ktorý opustil druhého manžela, po uplynutí šiestich mesiacov odo dňa opustenia v súdnom rozhodnutí vyzvaný obnoviť manželské spolužitie a manžel tak v ustanovenej sudcovskej lehote bez ospravedlnenia neurobil a ak sa manžel, ktorý opustil druhého manžela, aspoň rok zdržuje na neznámom mieste a bol súdom vyzvaný obnoviť manželské spolužitie a manžel tak v lehote jedného roku bez ospravedlnenia neurobil.

Obsahom predmetného rozvodového dôvodu bolo úmyselné opustenie manžela bez právnej príčiny a skutočnosť, či existuje právna príčina, sa posudzovala pre každý prípad osobitne.

Relatívny zánik manželstva mal podobu odluky od stola a lože, t.j. faktického, nie právneho zániku manželstva, ktorý inicioval nevinný manžel alebo sudca s určeným dovoleným trvaním na dobu 6 – 12 mesiacov.

Výsledkom súdneho rozhodnutia o odluke bolo pasívne (manželia ostali žiť dočasne alebo trvalo v režime odlúčenia) alebo aktívne konanie manželov (súdu oznámili obnovu manželského spolužitia alebo bola uplatnená žiadosť o zrušenia manželstva).

Medzi dôsledky rozvodových ustanovení Manželského zákona vlna mala dosah na stratu manželovho priezviska pre manželku, maloleté deti staršie ako sedem rokov ostávali v opatere nevinného manžela a ak boli vinní obaja rodičia, tak chlapci otcovi a dievčatá matke, upravili sa pomery v majetkovej oblasti, nakoľko podľa Manželského zákona bolo potrebné vrátiť dary darované počas manželstva alebo pred

vstupom do manželstva (napr. snubný dar), ak bola uplatnená pohľadávka nevinným manželom a v neposlednom rade znamenala vina zmenu spoločenského statusu vinného manžela.^[7]

II. Prijatie zákona č. 320/1919 Zb. z. a n., ktorý neopustil od skúmania viny jedného z manželov

Dňa 08.10.1918 bol do československého práva prevzatý uhorský manželský zákon XXXI/1894 a rakúsky ABGB.

Snahou o odstránenie právneho dualizmu bolo prijatie zákona č. 320/1919 Zb. z. a n. Manželská (ďalej iba „*Manželská novela*“), ktorá predstavovala prienik dvoch manželskoprávných režimov platiacich na jednom území, dôsledkom čoho bola jednotná úprava uzavretia manželstva, avšak rozdielna úprava jeho zániku v rámci Československa.^[8]

Dôvody, ktoré boli pre Manželský zákon aj Manželskú novelu spoločné patrilo cudzoložstvo (§ 76 MZ a § 13 písm. a MN), právoplatné odsúdenie na trest odňatia slobody (§ 79 MZ a § 13 písm. B, zlomyseľné opustenie manžela (§ 77 MZ a § 13 písm. c MN), úmyselné konanie proti životu a zdraviu manžela (§ 78 MZ a § 13 písm. d MN), konanie v rozpore s manželskými povinnosťami (§ 80 MZ a § 13 písm. e, f, g MN). Z uvedených dôvodov vyplývala vina jedného z manželov.

Dôvody, ktoré boli obsiahnuté v Manželskej novele, avšak nie v Manželskom zákone boli tzv. „*hlboký rozvrat manželstva*“ (od manželov nebolo možné spravodlivo požadovať, aby zotrvali v manželskom spoločenstve, pričom žalobu nemohol podať manžel, ktorý bol prevažne vinný z rozvratu) a „*neprekonateľný odpor*“, pričom žalobe bolo možné vyhovieť len vtedy, ak sa k žiadosti o rozluku pripojil druhý manžel a musela predchádzať odľuka od stola a lože.

III. Neprekonateľný odpor

Rozvodový dôvod nazývaný ako neprekonateľný odpor bol do československého právneho poriadku prevzatý z Všeobecného občianskeho zákonníka, ktorého zahraničným zdrojom pre inšpiráciu bolo pruské právo.^[9]

Prvým územím, na ktorom bol tento rozvodový dôvod nazývaný ako neprekonateľný odpor prvýkrát uzákonený, bolo Prusko. Podľa pruského kódexu *Corpus Iuris Fridericianum* bol rozvod možný, ak medzi manželmi bolo smrteľné nepriateľstvo, ktoré muselo byť notorické alebo dostatočne preukázané (pokus o vraždu, bitie manžela, pohlavná choroba a i.).

Podľa Sedláčka bol neprekonateľný odpor špecifickým druhom rozvodového dôvodu nazývaného rozvrat manželstva (§ 13 Manželskej novely).^[10]

Podľa § 13 Manželskej novely o rozvod každého manželstva bolo možné žalovať ak sa druhý manžel dopustil cudzoložstva, ak bol právoplatne odsúdený do žalára najmenej na tri roky alebo na dobu kratšiu, avšak pre trestný čin vychádzajúci z pohnútok, alebo spáchaný za okolností svedčiacich o zvrhlej povahe, ak opustil svojho manžela zlomyseľne a nevrátil sa na súdne vyzvanie do šiestich mesiacov, ak konal druhý manžel spôsobom ohrozujúcim život alebo zdravie manžela, ak s ním viackrát zle zaobchádzal, ťažko mu ubližoval alebo ho opätovne na cti urážal, ak vedie zhýralý život, pre trvalo alebo periodicky prebiehajúcu chorobu duševnú, ktorá trvá tri roky, pre ťažkú duševnú degeneráciu vrodenu

alebo získanú, vrátane ťažkej hystérie, alkoholizmu alebo navyknutého nadužívania nervových jedov, ktoré trvá dva roky; pre epilepsiu, trvajúcu aspoň rok s najmenej šiestimi záchvatmi v roku alebo s pridruženou duševnou poruchou, ak nastal tak hlboký rozvrat manželský, že od manželov nemožno spravodlivo požadovať, aby zotrvali v manželskom spoločenstve.

Rozvod nemožno vysloviť k žalobe manžela, ktorý je rozvratom prevažne vinný pre neprekonateľný odpor. Uvedený rozvodový dôvod bol vyjadrením toho, čo si osvojila súdna prax v zmysle § 77 MZ, ktorý veľmi progresívne nahrádzal rozvod dohodou. Manželia mohli v danom prípade simulovať rozvodový dôvod známy ako zlomyseľné opustenie, pričom mohlo ísť vo svojej podstate o dohodu manželov rozviesť manželstvo pre akýkoľvek iný dôvod.

IV. Rozvrat manželstva

Rozvrat manželstva ako všeobecný rozvodový dôvod nebol známy, pričom prelomovými sa stali roky 1910, 1912 a 1917, kedy sa v európskych krajinách v Portugalsku, Nórsku, Švédsku, Dánsku, Švajčiarsku a v Sovietskom zväze prvýkrát objavuje pojem rozvrat manželstva v súvislosti s autonómiou vôle manželov ukončiť manželstvo.^[11]

Hlboký rozvrat manželstva, ako najčastejší rozvodový dôvod v českých krajinách na strane oboch manželov, bol v chápaný ako vonkajší, objektívne pozorovateľný stav, pre ktorý nebolo možné spravodlivo požadovať od manželov, aby zotrvali v manželskom spoločenstve, keďže spolu už buď nežili, alebo ich spolužitie ohrozovalo česť alebo zdravie jedného, príp. oboch z nich.

Pre právnu oblasť Slovenska sa po vzniku Československa v judikatúre používal pojem rozvrat manželstva, ktorý mohol byť založený len na písmenách a) – d) paragrafu 80 MZ. Predmetný paragraf bol kritizovaný pre širokú formuláciu a oslabenie zásady, že dôvody rozvodu manželstva majú byť presné.^[12]

Pojem rozvrat manželstva tak aj na území Slovenska predstavoval rozvodový dôvod, ktorý mal byť založený na iných objektívnych rozvodových dôvodoch, avšak mal potenciál rozšíriť taxatívny výpočet rozvodových dôvodov.

V. Návrh subkomitétu pre revíziu občianskeho zákonníka pre Československú republiku

Prvým prvorepublikovým návrhom Občianskeho zákonníka bol návrh subkomitétu pre revíziu občianskeho zákonníka pre Československú republiku (1920 – 1923).

V návrhu subkomitétu pre revíziu občianskeho zákonníka pre Československú republiku (rok 1924) bol rozvrat (§ 53) uznaný za generálny rozvodový dôvod popri rozvodovom dôvode neprekonateľného odporu.^[13]

Podľa § 53 odsek 1 „O rozvod každého manželstva možno žalovať, ak sa pomery medzi manželmi vyvinuli tak, že nemožno od nich spravodlivo požadovať, aby zotrvali v manželskom spoločenstve (rozvrat manželstva). Rozvod nemožno vysloviť na základe žaloby manžela, ktorý je rozvratom prevažne vinný.

Za taký rozvrat sa považovalo ak sa manžel dopustil cudzoložstva (s výnimkou ak by druhý manžel s cudzoložstvom súhlasil alebo pri ňom akokoľvek spolupôsobil, ak bol právoplatne odsúdený pre trestný čin vychádzajúci z nízkych a nečestných pohnútok alebo spáchaný za okolností svedčiacich o zvrhlej povahe (s výnimkou ak by druhý manžel s trestným činom súhlasil alebo pri ňom akokoľvek spolupôsobil), ak opustil svojho manžela zlomyseľne a nevrátil sa na súdne vyzvanie do šiestich mesiacov (ak jeho pobyt nie je známy musí byť vyzvanie urobené verejne), ak konal spôsobom ohrozujúcim život alebo zdravie manžela, ak s ním viackrát zle zaobchádzal, ťažko mu ubližoval alebo ho opätovne na cti ťažko urážal, ak viedol zhýralý život, ak bol postihnutý trvalo alebo periodicky prebiehajúcou chorobou duševnou, ktorá trvá tri roky; ťažkou duševnou degeneráciou vrodenu alebo získanou, vrátane ťažkej hystérie, alkoholizmu alebo navyknutého nadužívania nervových jedov, ktoré trvá dva roky; epilepsiou, trvajúcou aspoň rok s najmenej šiestimi záchvatmi v roku alebo s pridruženou duševnou poruchou.

Okrem toho bolo možné žalovať o rozvod manželstva pre neprekonateľný odpor. Žalobe bolo možné vyhovieť jedine vtedy, ak sa pripojí k žiadosti o rozvod, hoci aj dodatočne, tiež druhý manžel.

Je zrejmé, že rozvrat manželstva mal inú pozíciu v Manželskej novele a inú pozíciu v návrhoch Občianskeho zákonníka.

Subkomitét rozvod manželstva umožňoval z troch rozvodových dôvodov, a to pre rozvrat manželstva, pre neprekonateľný odpor a pre formálne zrušenie vyhlásenia za mŕtveho.

VI. Upustenie od subjektívneho princípu viny na rozvode a zákon č. 265/1949 Zb.

V rámci socialistickej právnickej dvojročnice bol v Československu prijatý zákon č. 265/1949 Zb. o rodinnom práve (ďalej „*zákon o rodinnom práve*“), ktorý upravoval rozvod manželstva v § 30 – § 32.

Jediným rozvodovým dôvodom sa stal hlboký a trvalý rozvrat manželstva z dôležitých dôvodov. Rozvrat sa viac nechápal ako vonkajší stav, ale ako porušenie rovnováhy sexuálnych a citových vzťahov.

Podľa § 30 ods. 1 zákona o rodinnom práve „*Ak nastal z dôležitých dôvodov medzi manželmi hlboký a trvalý rozvrat, môže manžel žiadať, aby súd manželstvo zrušil rozvodom.*“ O rozvod mohol žiadať manžel, ktorý rozvrat výlučne zavinil, iba ak druhý manžel prejavil s rozvodom súhlas ak mali manželia maloleté deti, nemohlo sa manželstvo rozviesť, ak by to bolo v rozpore so záujmom týchto detí.

Podľa § 31 ods. 1 zákona o rodinnom práve „*V rozhodnutí, ktorým sa manželstvo rozvádza, má sa tiež vysloviť, či manželia alebo ktorý z nich sú rozvodom vinní.*“

Začalo sa prihliadať na záujem detí, keďže ako Manželský zákon, tak aj Manželská novela formulovali rozvodové dôvody ako prípady, kedy je manželstvo neakceptovateľné pre jednotlivca – manžela.

VII. Zákon č. 64/1963 Zb.

Revitalizácia právneho systému sa v oblasti rodinného práva prejavila prijatím nového zákona č. 94/1963 Zb. o rodine, ktorý bol vo svojej podstate novelou predchádzajúceho zákona.

Na základe tohto zákona nebol už dominantný záujem manželov ako za účinnosti zákona č. 320/1919 Zb. z. a n. a ani výlučne dominantný záujem maloletých detí ako za účinnosti zákona č. 265/1949 Zb., ale záujem spoločnosti a záujem maloletých detí.^[14]

Definitívne sa upúšťa od subjektívneho princípu viny na rozvode a uplatňuje sa výlučne objektívne hľadisko vo vzťahu k rozvratu vzťahov medzi manželmi s následkom neplnenia spoločenského účelu manželstva. Povinnosť súdu je zisťovať príčiny rozvratu, ale nie vinu na rozvrate.

VIII. Aktuálna právna úprava podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine

Podľa aktuálnej právnej úpravy v zákone č. 36/2005 Z. z. o rodine a zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení (ďalej ako „zákon o rodine“) poznáme ako hmotnoprávny predpoklad rozvodu manželstva jediný rozvodový dôvod, ktorým je tzv. kvalifikovaný rozvrat manželstva.

Podľa § 23 odsej 1 zákona o rodine „Súd môže manželstvo na návrh niektorého z manželov rozviesť, ak sú vzťahy medzi manželmi tak vážne narušené a trvalo rozvrátené, že manželstvo nemôže plniť svoj účel a od manželov nemožno očakávať obnovenie manželského spoluzitia.“

Kvalifikovaný rozvrat je taký rozvrat, pri ktorom vzťahy medzi manželmi sú vážne narušené a trvalo rozvrátené, manželstvo nemôže plniť svoj účel a od manželov nie je možné očakávať obnovenie manželstva.^[15]

Už zákon o rodine z roku 1949 zavrhol taxatívny výpočet rozvodových dôvodov, keďže formy ľudského spoluzitia sa nedajú vtesnať do kazuistickej formulácie a vedie to k príliš formalistickému posudzovaniu vzťahov medzi manželmi. § 23 teda predpokladá objektívnu existenciu rozvratu vzťahov bez ohľadu na subjektívne hľadisko manželov a na zavinenie niektorého z manželov. Objektívny rozvrat vzťahov znamená, že medzi manželmi je skutočný stav nasvedčujúci nemožnosti plniť účel manželstva, resp. rodiny založenej manželstvom.^[16]

Záver

Rozvod manželstva moderná spoločnosť v súčasnosti akceptuje ako riešenie vzájomného odcudzenia sa manželov v dôsledku rozvratu vzťahov medzi nimi. Napriek skutočnosti, že sa so vznikom manželstva predpokladá vytvorenie trvalého zväzku, tak z hľadiska historického bola postupne prekonaná dogma, že manželstvo je nezrušiteľné. Potrebu novej právnej úpravy si vyžiadala spoločenský vývoj.

Rozvrat manželstva je v súčasnosti najčastejším rozvodovým dôvodom vo väčšine európskych krajín, avšak jeho obsah môže byť dôvodom rôznych spôsobov rozvodu. Napríklad v Rakúsku sa za rozvrat považuje previnenie manžela voči druhému z manželov, duševná choroba manžela, zrušenie spoločnej domácnosti trvajúce aspoň tri roky a súhlas s rozvodom (§ 49 – § 55 a) Ehegesetz), kým na Slovensku musí byť podľa zákonnej formulácie o rozvrate subjektívne presvedčený súd. V Rakúsku rozlišujeme tri druhy rozvodu a to rozvod z dôvodu zavinenia, rozvod z dôvodu zrušenia spoločnej domácnosti, ktoré trvá minimálne tri roky, a rozvod dohodou.

Pre Slovensko môže byť inšpiratívna česká platná právna úprava, pri ktorej bol novelou zákona č. 91/1998 Sb. Zákon o rodine zavedený inštitút „nesporového rozvodu“. V roku 2012 bol v Českej republike prijatý zákon č. 89/2012 Sb. Nový občiansky zákonník, ktorý nadobudol účinnosť 01.01.2014.

Český občiansky zákonník je v súlade s európskymi tendenciami krajín, pri zachovaní rešpektu voči inštitúcii manželstva a historickému cirkevnému odkazu.

Cieľom tohto príspevku bolo s ohľadom na rozsah práce poukázať na históriu právnej úpravy rozvodov na území Slovenska so zameraním sa na vývoj rozvodových dôvodov manželstva a na objasnenie toho, čo predchádzalo existencii v súčasnosti jediného rozvodového dôvodu a to kvalifikovaného rozvratu manželstva. Súčasná právna úprava neodzrkadľuje potreby spoločnosti a trendy v právnych poriadkoch iných krajín. Pre posúdenie, či je manželstvo dostatočne kvalifikovane rozvrátené, neexistujú žiadne zákonné kritériá. Zistenie existencie kvalifikovaného rozvratu ponecháva slovenská právna úprava na voľnú úvahu sudcov, čo znamená, že sa do rozhodovania do veľkej miery prenášajú ich vlastné morálne a hodnotové postoje.

Použité informačné zdroje:

BÁNOS, R. – KOŠÚTOVÁ, M.: Zákon o rodine. Veľký komentár. 2. aktualizované vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2020, ISBN: 978-80-8155-092-8, 504 s.

BEŇA, J. – GÁBRIŠ, T.: Dejiny práva na Slovensku I (do roku 1918). Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2015, ISBN: 978-80-7160-257-6, 298 s.

FAJNOR, V. – ZÁTURECKÝ, A.: Zásadné rozhodnutia býv. uh. kr. Kúrie (do 28. X. 1918) a Najvyššieho súdu Československej republiky (do r. 1926) vo veciach občianskych z oboru práva súkromného platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi. Bratislava: Právnická jednota, 1927, 1282 s.

FEKETE, I.: Občiansky zákonník 1. Veľký komentár, Bratislava: Eurokódex, 2011, ISBN: 978-80-89447-50-3, 2495 s.

FEKETE, I.: Občiansky zákonník 2. Veľký komentár, Bratislava: Eurokódex, 2011, ISBN: 978-80-89447-50-3, 2495 s.

HENNER, K.: O uherském právu manželském. Praha: Alois Wiesner, 1904. Dostupné online na: https://digi.law.muni.cz/bitstream/handle/digilaw/12861/Obcanske_pravo_1801_1918_0037-1904-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

HORVÁTH, E. – VARGA, E.: Zákon o rodine. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2014, ISBN: 978-80-8168-021-2, 676 s.

KLABOUCH, J.: Manžeství a rodina v minulosti. Praha: Orbis, 1962

LACLAVÍKOVÁ, M.: Formovanie úpravy majetkových vzťahov medzi manželmi. Bratislava: VEDA, 2010, ISBN: 978-80-224-1142-4, 321 s.

LANCZOVÁ, I.: Dejiny právnej úpravy rozvodov na území Slovenska. Praha: Leges, 2018, ISBN: 978-80-7502-307-0, 158 s.

LAZAR, J. a kol.: Občianske právo hmotné. Bratislava: Iuris Libri, 2018, ISBN: 978-80-89635-35-1, 660 s.

PAVELKOVÁ, B.: Manželské právo. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004, ISBN: 80-7160-184-5, 235 s.

PAVELKOVÁ, B.: Zákon o rodine. Komentár. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN: 978-80-89603-72-5, 660 s.

PLANKOVÁ, O.: Rozvod manželstva v československom práve. Bratislava: Osveta, 1964, ISBN: 65-115-64, 204 s.

SaS navrhuje rozvod, na ktorý stačí podpísať zápisnicu, 2013. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/6817298/sas-navrhuje-rozvod-na-ktory-staci-podpisat-zapisnicu.html>

ŠOŠKOVÁ, I.: Manželstvo a manželsko – právne vzťahy vo svetle prvej kodifikácie československého rodinného práva 1949. Banská Bystrica: Belianum, vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2016, ISBN: 978-80-557-1151-5, 197 s.

ŠPROCHA, B. – MAJO, J.: Storočie populačného vývoja Slovenska I.: demografické procesy. In INFOSTAT – Výskumné demografické centrum, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Univerzita Komenského v Bratislave. Bratislava: INFOSTAT – Výskumné demografické centrum, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Univerzita Komenského v Bratislave, 2016. Dostupné online na: <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Storocie1.pdf>.

Poznámky pod čiarou

[1] LANCZOVÁ, I.: Dejiny právnej úpravy rozvodov na území Slovenska. Praha: Leges, 2018, s. 11

[2] ŠVECOVÁ, A.: Kanonické manželstvo v Uhorsku na prahu modernej doby (všeobecný hmotnoprávny základ). In Revue cirkevného práva, 2015, s. 24

[3] LANCZOVÁ, I.: Dejiny právnej úpravy rozvodov na území Slovenska. Praha: Leges, 2018, s. 21

[4] Tamtiež, s. 26

[5] Rozhodnutie Kráľovskej kúrie č. 4603 zo dňa 27. septembra 1905, 1930, s. 54

[6] HENNER, K.: O uherském právu manželském. Praha: Alois Weisner, 1904, s. 90

[7] LANCZOVÁ, I.: Dejiny právnej úpravy rozvodov na území Slovenska. Praha: Leges, 2018, s. 47

[8] Tamtiež, s. 60

[9] KLABOUC, J.: Manžeství a rodina v minulosti. Praha: Orbis, 1962, s. 639

[10] SEDLÁČEK, J.: Rodinné právo. Brno: Nákladem československého akademického spolku „Právnik“ v Brne, 1934, s. 66

[11] Tamtiež, s. 97

[12] LANCZOVÁ, I.: Dejiny právnej úpravy rozvodov na území Slovenska. Praha: Leges, 2018, s. 102

[13] Tamtiež, s. 103

[\[14\]](#) LANCZOVÁ, I.: Dejiny právnej úpravy rozvodov na území Slovenska. Praha: Leges, 2018, s. 111

[\[15\]](#) LAZAR, J. a kol.: Občianske právo hmotné 1. Bratislava: Iuris Libri, 2018, s. 339

[\[16\]](#) HORVÁTH, E. – VARGA, E.: Zákon o rodine. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2014, s. 83